

Жељко Бјељац

Географски Институт „Јован Цвијић“ САНУ, Београд

z.bjeljac@gi.sanu.ac.rs

Александра Терзић

Географски Институт „Јован Цвијић“ САНУ, Београд

a.terzic@gi.sanu.ac.rs

Вуков сабор као елемент нематеријалне културне баштине у туристичкој понуди Србије*

Апстракт: Као елемент нематеријалног културног наслеђа на листи Центра за нематеријално културно наслеђе, од 2012. године, налази се и манифестација „Вуков сабор“ (Тршић). Иако се на први поглед може поставити питање откуд једна културна манифестација да буде део нематеријалног наслеђа. Вуков сабор спада међу најстарије културне манифестације у Србији и има свој културолошки, лингвистички, фолклористички, али и туризмолошки значај. У овом раду ће акценат бити на туризмолошком значају, јер ову манифестацију посећује неколико десетина хиљада посетилаца из Србије и окружења. Циљ рада је да се утврди колико ова манифестација, као нематеријално културно наслеђе Србије, може представљати важну туристичку атракцију.

Кључне речи: Вуков сабор, туризам, нематеријална културна баштина, Србија

Увод

У регистру Националног комитета за нематеријално културно наслеђе, у 2015. години налази се листа од 28 елемената нематеријалног културног наслеђа. Као предлог Центра за културу, „Вук Караџић“ из Лознице, у 2012. години на листи се нашла и културна манифестација „Вуков сабор“ у Тршићу.

На први поглед, поставило би се питање какве везе има једна културна манифестација са нематеријалним културним наслеђем? У конвенцији, као део нематеријалног културног наслеђа, издвајају се, између осталих „је-

* Рад је део истраживања у оквиру пројеката „Географија Србије“ (47007/ИИИ) и „Срби и Србија у југословенском контексту“ (47027) финансираних од стране Министарства просвете, науке и технолошког развоја Републике Србије.

зик, извођачке уметности, друштвене праксе, ритуали и свечани догађаји“. Такође, члан 2 Конвенције (UNESCO 2012; Лукић-Крстановић и Дробац 2012, 10–11) издваја „промовисање културних различитости и креативности“, што указује да и манифестације које имају уметнички, привредни, етнографски, спортски, верски карактер, ако испуњавају услове Конвенције, могу бити део нематеријалног културног наслеђа. Да би били одрживи, елементи морају да имају неку намену, да би они који су те елементе предложили могли и да их очувају, у што више изворном облику. Најбоље решење је да се посматрају као туристички производ и део манифестационог туризма¹, а да део производа буду и реплике настале занатском вештином, као сувенири (чутуре, ћилими, гастрономски производи, филигрански производи, грнчарија и сл).

Према истраживањима стручњака из Географског Института „Јован Цвијић“ САНУ (Бјељац и др. 2014), који се базирао на 28 елемената који су већ у регистру, утврђено је да 24 елемената нематеријалне баштине директно представља основ за одржавање 134 туристичке манифестације у Србији, а 178 индиректно². Једна од таквих манифестација је и Вуков сабор. „Вуков сабор уписан је у Национални регистар заштићеног нематеријалног наслеђа као једина културна манифестација, с озбиљним намерама Националног комитета да упише Вуков сабор на Унескову листу нематеријалног наслеђа као пример добре праксе“ (RitamGrada.rs).³

Вуков сабор као нематеријално културно наслеђе

Вуков сабор, као нематеријално културно наслеђе, може се посматрати из више аспеката. Прво се може посматрати као завештање и наслеђе рада

¹ Део туристичког простора је и културно наслеђе, што подразумева и нематеријалне елементе, укључујући културне догађаје, попут фестивала. Овакви догађаји не само да генеришу туристички промет који утиче на туристички простор, већ су и елементи овог простора, с обзиром на то да посетом фестивалима туристи могу открити нематеријалну баштину, која је често неприступачна на другим местима (Судњу 2013,106).

² Према бази података манифестација у Србији Географског института „Јован Цвијић“ САНУ (2400 манифестације). Овде се пре свега мисли на манифестације где елементи културног наслеђа представљају основни или доминирајући програм и манифестације где је нематеријално културно наслеђе значајнији пратећи програм.

³ Ово је према потписаној новинарки Јелени Младеновић, из чега се не види да ли је то њен став или став неког из Националног комитета, јер као пример добре праксе могле би да се издвоје још неке манифестације, те Вуков сабор није једина, попут Гитараријаве у Зајечару, Сабора трубача у Гучи, Дужијанце у Суботици, које су већ у списку предлога, или неких других попут нпр. Косидбе на Рајцу (примедба аутора).

Вука Стефановића Карацића и његов утицај на бројне аспекте културолошког, лингвистичког, етнографског, политичког, историографског деловања, што је био предмет бројних проучавања у досадашњем периоду. У овом раду ће се дати акценат на само неке од њих. Деловање и истраживања Вука Карацића утицали су и на научни допринос, не само у лингвистици и етнологији, већ и у развоју „помоћних историјских наука, посебно дипломатике, палеографије⁴, историјске географије⁵, топономастике⁶, социологије, историје умјетности, сврагистике и хералдике“ (Атлагић 2006, 364).

За културно наслеђе је важан „Вуков однос према традиционалној усменој народној историји, а у контексту њене историографске веродостојности и истинитости, може се вишеструко посматрати – дакле, на основу његових експлицитних изјава о томе; на основу присуства те грађе у његовим ауторским делима; те и особене концепције приређивања и објављивања народних песама путем којих је, у моментима настајања нововековне српске државе, Европи и свету настојао да поручи како су Срби стари историјски народ достојан слободе и државе“ (Златковић 2008, 401). Овде се надовезује још један утицај а то је, осим скупљања народних речи, израза, усмених прича, анегдота и пословица тј. прављења речника и граматике и записивање српских народних песама које су казивали гуслари.⁷

На дан 17. септембра 1933. у недељу пред Малу Госпојину, када „у Јадру нема ни једног вашара“ освештана је Вукова спомен кућа и одржан први Вуков сабор у Тршићу. На свечаности су говорили представници Краља, Владе, Цркве, Универзитета, Академије наука“. У почетку сабори су имали претежно завичајно обележје, одржавали су се испред Вукове куће⁸. Богаћењем програма, нарочито у јубиларним годинама, просветним,

⁴ Имао је приступ бројним повељама и документима а неке је и обрадио и анализирао, а такође је важна и његова преписка док је био у служби Кнеза Милоша.

⁵ У делу „Описаније Србије“ (1827, тј. 1989), Вук је дао низ података из историјске географије, физичке, а и политичке географије тадашње Србије. Поједини описи предела у тој књизи сврставају Вука Карацића и у путописца, односно претечу данашњих туристичких географа.

⁶ У Српском речнику (1818, тј., 1987), Карацић даје низ географских појмова и топонима, хидронима и оронима. У 1821. години штампа мапу Србије.

⁷ Јасним разликовањем и разграничењем појмова *поетске* и *историјске* чињенице, Вук, бар декларативно, прекида континуитет српске историографије утемељене на усменој историјској традицији, те стоји на темељима оних поставки које ће касније заговарати тзв. *Критичка школа* потоње српске историографије. Тако Вук није као *историјске изворе* у својим историографским радовима обилато користи народне песме, с изузетком две Вишњићеве којима је очигледно у потпуности поконио поверење (Златковић 2008, 403).

⁸ Спомен кућа у једном свом делу представља живот српског сељака с краја 19. века, а у другом делу била је урађена стална поставка која је приказивала Ву-

културно-уметничким и научним садржајима, као и повећањем броја учесника, Сабор поприма општенородне културно просветне особине. Обележавањем стогодишњице Вукове смрти, 1964. године, Сабор добија и југословенски значај. Приказују се позоришне представе, опере, балети, у извођењу познатих уметника и уметничких и позоришних ансамбала из целе Југославије. Године 1970. установљени су предсаборски дани⁹ који се одржавају у Лозници, Бањи Ковиљачи, Тршићу и Троноши. Од 1987. године у саборским свечаностима обележавају се велики датуми у српској историји и култури. Од краја 80-их година и током 90-их година 20. века, Сабор, у складу са друштвено политичким променама на простору бивше СФРЈ и транзиционим променама у Србији, мења и концепцију у делу свог програма (www.loznica.rs/OpstinaLoznica-Vukov-sabor).

Од 1971. године се, маја месеца, у Тршићу одржава и Ђачки Вуков сабор, који окупља школе које носе име Вука Караџића, а првобитни повод је било такмичење из српског језика. „У Тршићу се деца уз помоћ најсавременијих учила у учионици под називом ‘Вук и наука’ може представити традиција нашег краја на тај начин да она постане подстицај за даље упознавање свог и других народа“¹⁰.

За Вуков сабор у периоду после Другог светског рата (у доба СФРЈ) било је карактеристично да су „креатори културне политике на све могуће начине настојали да своју нову идеологију инкорпорирају у све сегменте културног живота, а било је изузетно важно нову идеологију и културну политику наметнути сељацима. У том случају мит о Вуку Ст. Караџићу као и манифестација њему у част, Вуков сабор, могли су одиграти веома важну улогу. Многи идеолози, али и озбиљни научници приметили су и отворено наглашавали да је Вук прешао пут од неписменог чобанчета до доктора наука. То је постао ‘препоручени модел’ за свакога. Следећи Вуков пример сви припадници друштва могли су радом, напором, ‘супростављањем моћним непријатељим’ (традиционализму, неписмености, анти-револуционарним снагама) постати активни чланови новог социјалистичког друштва“ (Ђедовић 2008).

Од првог Сабора до данас, у програму се могу наћи бројни елементи нематеријалног наслеђа. Такође и сам појам Сабор је потенцијално нематеријално наслеђе. Код манифестација с етнографским или верским

ков животни пут и рад. Био је то први музеј на отвореном у Краљевини Југославији, на Балкану и један од ретких овог типа у Европи.

⁹ Испуњени су разноврсним програмима и то су: научни скупови, позоришне и филмске представе, концерти, ликовне изложбе, књижевне вечери, гусларска посела, научни скупови итд.

¹⁰ Ђачки Вукови сабори одвијају се кроз радионице старих заната, ликовне, језичке и етно радионице, као и кроз сусрете писаца, сликара, глумаца са ђацима из разних крајева Србије, Републике Српске (БиХ), Црне Горе и других мањина из околине (www.ckvkaradzic.org.rs).

садржајем чест назив је и сабор (саборност, соборност), где је у основи термин „саборовање“ – црквено и народно окупљање на дан великих празника (Бјељац и Ђурчић 2014).

„Патријархална институција саборовања у Србији тог времена имала је изузетан значај, али сабор за сељака никада није био искључиво ствар културе већ друштвени догађај везан за трговину или светковину религиозног типа. Тако да је уметање културних садржаја тог типа у сегмент живота на селу, онима којима је био намењен остао стран и потпуно изван његовог културног круга“ (Митровић 1998; Ђедовић 2006, 310).

„Сеоско становништво које је најчешће посећивало Вукове саборе, остало је забележено, најбоље се проводило на народном весељу које је следило након официјелног дела програма који су многи посећивали само у циљу задовољавања форме или су то схватили као ‘нужно зло’. Вуков сабор је од његовог настанка пратио тај ‘кермес’ или весеље, као и типични вашарски садржаји на које су се организатори током дугог низа година увек са ниподаштавањем освртали и нису их сматрали ‘достojним имена и дела Вука Караџића’. Док се управо у тим презриво одбациваним садржајима могао наћи понекад и неки траг аутентичне сеоске културе: разне рукотворине од плетених корпи, преко вежених пешкира и кошуља до тканих ћилима, домаћице су продавале сир, кајмак и сланину, понеки усамљени произвођач народних инструмената био је и виртуоз на истим“ (Ђедовић 2008, 311).

Рад Вука Караџића је утицао на развој бројних научних дисциплина, односно на почетак бројних научних истраживања, иако је он остао запамћен у народу као филолог и реформатор језика, писац народног речника и сакупљач народних умотворина и обичаја, рад са гусларима, те се може рећи да је Вуков сабор синоним за те елементе културног наслеђа.

Туризмолошка валоризација Вуковог сабора

Вуков сабор, према класификацији туристичких манифестација у Србији, спада по програму у уметничке туристичке манифестације, у групу књижевних манифестација¹¹. *Меморијали* су књижевне манифестације посвећене истакнутим књижевним ствараоцима са територије Србије, а

¹¹ Књижевне манифестације имају значајан удео као туристички атрактивни програми. Осим као елемент допуне туристичког боравка, посебно у бањским и градским туристичким центрима, књижевне манифестације могу бити самостални облици, који имају туристичку вредност и привлаче посетиоце. Имају традицију одржавања, посебно после Другог светског рата. Према садржају програма, деле се на: „књижевне вечери, сајмове, књижевне колоније и сусрете, фестивале рецитације и поезије, дане хумора и сатире, такмичења у беседништву; приредбе посвећене сећању на истакнуте књижевнике (меморијали)“ На територији Србије одржава се 124 књижевне манифестације (Бјељац 2010, 63).

овој подгрупи књижевних манифестација припада и Вуков сабор (Бјељац 2010, 63; Бјељац и Ћурчић 2008).

Категоризација уметничких манифестација је рађена према географској и економској групи критеријума (Бјељац 2006, 18; Бјељац 2010, 66). Према тој групи критеријума Вуков сабор се са 104 бодова, као једина од књижевних манифестација, налази у првој категорији туристичких манифестација у Србији, на осмом месту (табеле 1 и 2).

Табела 1. Географска група критеријума валоризације Вуковог сабора

Географска група критеријума	Бодови (0–5)
Традиционалност (перманентност у одржавању)	5
Пратећи програми	5
Локација одржавања	5
Географско порекло посетилаца	3
Географско порекло учесника	4
Број посетилаца	5
Број учесника	5
Време одржавања (период)	5
Уметничка вредност	5
Задовољство посетилаца	5
Приступачност локацији	5
Квалитет јавног (локалног) превоза	2
Укупно	54

Вуков сабор, који се одржава 80 година, спада међу најстарије манифестације у Србији. Током манифестације, одвија се велики број различитих атрактивних програма¹², што привлачи и различиту публику. Сабор се одржава на простору етно села Тршић и у оквиру комплекса манастира Троноша, који представљају атрактиване антропогене туристичке локалитете. Посетиоци су, по пореклу, у највећем броју са простора Републике Србије. Учесници у програмима су такође најбројнији из Србије, али и држава са простора бивше СФРЈ и мањим делом из осталих држава где преовлађује словенско становништво. Број посетилаца (око 30000 до 50000) и учесника у програмима (преко 1000) показује да је Сабор прилично посећен, што показује и време одржавања. Разноврсност разних музичко сценских и научно стручних програма указује на високу уметничку вредност, а тиме и на веће задовољство посетилаца овом манифестацијом. Друмска саобраћајна приступачност је добра, али није до краја усклађен јавни (локални) превоз за посетиоце који на Сабор не

¹² Пратеће манифестације књижевних манифестација најчешће су музичког, ликовног, позоришног и научно-стручног карактера (Бјељац и Ћурчић 2008).

би дошли сопственим превозом, или организованим аутобуским превозом директно из места доласка.

Табела 2. Економска група критеријума туризмолошке валоризације Вуковог сабора

Економска група критеријума	Бодови (0 – 4)
Капиталне инвестиције	
Пре одржавања	3
После одржавања	4
Еколошки	
Пре одржавања	3
После одржавања	4
Медијско промотивни	
Пре одржавања	4
После одржавања	4
Друштвено политички	
Пре одржавања	4
После одржавања	4
Економски	
Пре одржавања	4
После одржавања	4
Сарадња учесника у одржавању манифестације	
Пре одржавања	4
После одржавања	2
Сарадња са туристичким организацијама	
Пре одржавања	2
После одржавања	2
Укупно	50

У оквиру капиталних инвестиција, током последњих неколико година, а и раније, улагано је у инфраструктуру, обнову и изградњу нових објеката. Сарадња међу учесницима у организовању је недовољна, посебно у односу туристичких организација и институција културе. Локални и национални електронски и штампани медији Вуков сабор прате константно, тј. промотивне активности трају пре, током и по завршетку манифестације. Вуков сабор, са својим програмима, представља ефекат који утиче на стварање позитивног става посетилаца и учесника из иностранства према Србији, а такође и бољем међусобном разумевању културе.

Туризмолошка валоризација Вуковог сабора се може извршити и према Хилари ду Крос методи (ду Крос 2000), а која се користи за вредновање покретног и непокретног културног наслеђа, као и елемената нематеријалне културе баштине (Бјељац и др. 2013).

Вуков сабор, који се одржава у амбијенту етно села, које је веома познато ван локалне заједнице и представља важан национални симбол, може да својим програмима исприча интересантне приче. Ова манифестација је посвећена Вуку Караџићу и његовим делима, и као таква повезана је у највећој мери са културом. Као манифестација коју посети неколико десетина хиљада посетилаца годишње, привлачна је за посебне потребе. У околини се налазе бројни природни и антропогени туристички атрактивни локалитети којима припада и сам Сабор, али током одржавања, програми нису до краја комплементарни са туристичким програмима и активностима које у том тренутку нуде Туристичка организација Лознице и околне туристичке организације, иако постоје одлични услови и за могућности туристичке презентације овог простора. У полудневној и дневној гравитационој зони (у пречнику од 300 km) налази се око шест милиона људи, али приступачност, односно, саобраћајна инфраструктура и локални јавни превоз нису баш на највишем нивоу. Обичаји и пракса који су распрострањени на Сабору (гусларска такмичења, приказ обичаја, очување говорног језика и сл.) у великој мери су очувани, али донекле и модификовани.

Вуков сабор поседује одређену естетску, историјску, научно-истраживачку, друштвену и едукативну вредност. Рад Вука Караџића¹³, повезаног са Сабором је предмет проучавања мултидисциплинарне групе наука и као такав представља ретко културно добро на дестинацији. Вуков сабор, као елемент нематеријалне културне баштина, односно као својеврсна културна манифестација, представља репрезентативни локалитет привлачан за туристичке посете. С обзиром на атрактивност и капацитет простора на коме се одржава, у могућности је да прихвати и велики број посетилаца, а да то неће утицати на уништење, односно девастацију културних елемената. Консултације са свим учесницима у организовању манифестације, у вези с инвестирањем су свакако пожељне, али су заступљене у минималној мери. У инвестицијама је потребна јача сарадња са државним органима (Министарство културе и информисања Републике Србије, Српска академија наука и уметности, Матица српска, Туристичка организација Србије, локална самоуправа), привредом, невладиним организацијама.

¹³ Оиграо је кључну улогу у стварању писмености и афирмисању народног језика, као и у прикупљању и бележењу песама, прича, бајки, басни, легенди, обичаја, итд, чиме је омогућио очување нематеријалне културне баштине и у великој мери допринео стварању националног идентитета српског народа. Вуков сабор као један комплексни културни догађај има могућност да свој програм прошири и обогати другим елементима нематеријалне културне баштине, а тиме не мора изаћи из основне тематике саме манифестације, чиме би се посебно указао његов значај у очувању и презентацији националне нематеријалне културне баштине Србије у њеном најизворнијем облику.

Према наведеним индикаторима, туризмолошки валоризовано, највећу вредност имају они културни аспекти који се налазе у матрици М (1,3): висока вредност индикатора културна значајност/робусност и велика тржишна привлачност, а Вуков сабор се налази управо у тој категорији.

С туризмолошког аспекта, Вуков сабор представља самосталну туристичку дестинацију, чији потенцијали нису до краја искоришћени. Током одржавања Сабора, нема организоване понуде нити организваних излета у околину од стране Туристичке организације Лознице, нити околних туристичких организација (Шапца, Љубовије, Ваљева и других), а ни туристичких агенција. Све се своди на евентуалне излете у околину оних посетилаца који дођу са већ организваним превозом.

За развој туризма у општини Лозница, у досадашњем периоду, може се рећи да је неравномеран. Добро је развијен у зони Бање Ковиљаче, чему доприносе и посебне природне (подножје Гучева, лековите воде, услови за купање и риболов на Дрини), као и друге погодности, будући да се у близини налазе значајни туристички локалитети (Тршић, Троноша, Гучево, Цер, Текериш). С друге стране, зона Цера и Бање Бадање представља још недовољно афирмисан туристички локалитет (Крсмановић 2013, 120).

Тршић, манастир Троноша, Лозница, Бања Ковиљача су посебно значајни и као туристички локалитети који се налазе у програмима многих ђачких екскурзија основних и средњих школа са територије Србије, Републике Српске (БиХ), Црне Горе. У туристичкој понуди Тршића, постоји и пет домаћинстава са 30 лежајева (у целој општини Лозница укупно осам домаћинстава са 61 лежајем)¹⁴, што заједно са 861 лежајем у осталим смештајним капацитетима у општини Лозница има значајан угоститељски аспект неопходан за развој дестинације.

Постојећи етнографски парк са спомен кућом у Тршићу, као објекти народне архитектуре, представљају и елемент материјалног културног наслеђа Србије (народно градитељство) и представљају културно историјску споменичку целину, што је такође значајан елемент туристичке понуде који може бити повезан с елементима нематеријалног културног наслеђа Србије.

Манастир Троноша, осим као верски објекат такође представља културно историјску споменичку целину¹⁵. Будући везан за део живота који је као

¹⁴ Као потенцијал за развој руралног туризма. (www.selo.co.rs)

¹⁵ Садашњи манастирски комплекс чине: црква, нови конак са пространим трпезаријом, изложбени простор и Музеј Вуковог раног школовања. Цео манастирски комплекс је складан и прилагођен туристичком боравку. Недалеко од манастира Троноше налази се десетоцевна бетонска чесма са хладном изворском водом, коју народно предање приписује браћи Југовић и старом Југ – Богдану. Изнад чесме је капела Св. Великомученика Пантелејмона (www.loznica.rs).

ученик Вук Караџић провео у њему, манастир је значајан и по нематеријалном културном наслеђу, обичају изливања и паљења ратарских свећа који се, такође, налази у списку Националног регистра нематеријалног културног наслеђа. Осим верника Српске православне цркве, манастир Троношу највише посећују ђачке екскурзије и организоване туристичке групе које путују преко удружења пензионера. Посета манастиру Троноша, током Вуковог сабора, уз адекватну туристичку промоцију дешавања у манастиру, може бити и значајан мотив доласка током трајања обреда паљења ратарских свећа.

Закључак

Нематеријално културно наслеђе је често повезано за материјално културно наслеђе (непокретно или покретно) и самим тим подиже и његову вредност, као део туристичког производа чиме се обogaђује и подиже квалитет туристичке понуде. То је случај и са Вуковим сабором. У оквиру обиласка изложби и поставки у оквиру етно комплекса, посетилац манифестације се упознаје са обичајима и другим елементима нематеријалног наслеђа. Наступи фолклорних ансамбала и гуслара такође промовишу нематеријално културно наслеђе. Бројни научно стручни скупови, пре свега лингвиста (слависта) говори о значају Сабора као места очувања српског језика као нематеријалног културног наслеђа. С тим у вези, може се рећи да Вуков Сабор представља пример добре праксе очувања више елемената нематеријалног културног наслеђа.

Нематеријално културно наслеђе се најчешће презентује кроз фестивале и разноврсне туристичке манифестације. Већина тих фестивала представља комплементарне туристичке вредности, али Вуков сабор се сврстава у самосталну атрактивну туристичку вредност. Вуков сабор егзистира као већ афирмисана туристичка манифестација док је место њеног одржавања, односно Вукова кућа у селу Тршић, у форми етно-села веома посећена туристичка дестинација. Према Хилари ду Крос методи, Вуков сабор има високу културну и туристичку вредност, а према методи валоризације туристичких манифестација у Србији налази се у Првој категорији манифестација.

Простор у коме се одржава Вуков сабор (пре свега етно комплекс Тршић и манастир Троноша), с осталим туристички атрактивним вредностима у општини Лозница и у широј околини, може се рећи да је већ и сад доста посећен, као дестинација ђачког (омладинског) туризма, бањског и спортско рекреативног туризма и потенцијалом за развој руралног туризма. Међутим, у доба одржавања Сабора слаба је сарадња организатора

са туристичком привредом Лознице и околине, у смислу туристичке промоције (организовања излета) или продужења боравка посетилаца Сабора после одржавања манифестације, на шта би требало организатори да обраде пажњу јер би то утицало и на повећану посету током наредних Сабора.

Литература

- Атлагић, Марко. 2006. Допринос Вука Стефановића Карацића помоћним историјским наукама. *Баштина* 20 (2): 363–378.
- Бјељац, Жељко. 2006. *Теоријско методолошке основе манифестационог туризма*. Посебна издања Географског Института „Јован Цвијић“ САНУ, књ.66.
- Бјељац, Жељко. 2010. *Туристичке манифестације у Србији*. Посебна издања Географског Института „Јован Цвијић“ САНУ, књ.82.
- Бјељац, Жељко, Александра Терзић и Невена Ђурчић. 2013. Туризмолошка валоризација нематеријалне културне баштине Србије по Хилари ду Крос методи. *Етноантрополошки проблеми* 9 (1): 195–217.
- Бјељац, Жељко и Невена Ђурчић. 2008. Књижевне манифестације као део туристичке понуде Србије. *Гласник Српског географског друштва* 4: 39–51.
- Бјељац, Жељко и Невена Ђурчић. 2014. Манифестација вс. Догађај. *Хотеллинк* 23/24: 140–148
- Ђедовић, Дајана. 2008. Културна политика и идеологија вс. Сеоска култура. *Зборник радова Факултета драмских уметности* 13/14: 309–316.
- Златковић, Бранко. 2008. Историја у Вуковим народним песмама и усменом предању. Округли сто Вукове задужбине – Актуелност Вукових порука. *Књижевна историја – часопис за науку о књижевности* 136: 401–408.
- Карацић, Стефановић Вук. 1987. *Сабрана дела*. Просвета: Београд.
- Карацић, Стефановић Вук. 1989. *Описаније Србије*. БИГЗ: Београд.
- Крсмановић, Сања. 2013. Место туризма у регионалном развоју општине Лозница. *Глобус* 37/38: 109–122.
- Лукић-Крстановић, Мирослава и Зорица Дивац. 2012. Програмирање нематеријалног културног наслеђа града – Парадигме и перцепције. *Гласник Етнографског Института САНУ* 60 (2): 9–23.
- Du Cros, Hillary. 2000. *Planing for Sustainable Cultural Heritage Tourism in Hong Kong*. Final report to the Lord Wilson Heritage Trust Council, SAR.
- Cudny, Waldemar. 2013. Festival tourism – the concept, key functions and dysfunctions in the contex of tourism. *Geography studies Geographical Journal/Geograficky casopis* 65 (2):105–118.

Извори

Дан матерњег језика и почетак обележавања 80 година Вуковог Сабора. Доступно на: <http://ritamgrada.rs/kragujevac/vesti/dan-maternjeg-jezika-i-pocetak-obelevanja-80-godina-od-prvog-vukovog-sabora/>

Šta čini srpsko nematerijalno nasleđe? Доступно на: <http://www.pressonline.rs/zabava/kultura/275740/sta-cini-srpsko-nematerijalno-nasledje.html?print=true>

Културно наслеђе Србије на листи Унеска. Доступно на: <http://www.rts.rs/page/stories/sr/story/16/Kultura/1347458/Kulturno+nasle%C4%91e+Srbije+na+listi+Uneska.html> (приступљено 22.01.2015)

Српско нематеријално наслеђе чине... Доступно на: http://www.b92.net/kultura/vesti.php?nav_category=1087&уууу=2013&mm=06&dd=07&nav_id=720880

Тршић . Доступно на: www.ckvkaradzic.org.rs/lat/trsic

Вуков Сабор. Доступно на: www.loznica.rs/OpstinaLoznica-Vukov-sabor

Сеоски туризам Србије . Доступно на: www.selo.co.rs/Loznica

Željko Bjeljac
Aleksandra Terzić
Geographic Institute SASA, Belgrade

Vuk's Parliament as an element of intangible cultural heritage in tourism offer of Serbia

During the process of choosing the first group of intangible cultural heritage assets as a part of national database of National committee and Center for intangible cultural heritage, in 2012 to national register as an element of intangible cultural heritage entered the cultural event „Vuk's parliament“ (Tršić). Even though, at the first sight, the question of why one cultural event is considered to be the part of intangible heritage could be made, it can be said that Vuk's parliament is among the oldest cultural events in Serbia, and that it has its own cultural, linguistic, folkloristic, and touristic significance. This paper places the focus on touristic significance, based on the fact that this event is visited by several dozen thousand visitors from Serbia and abroad. The main goal of this research is to determinate how this event as intangible cultural heritage of Serbia could in fact become representative tourist attraction.

Key words: Vuk's parliament, tourism, intangible cultural heritage, Serbia

Le festival de Vuk en tant qu'élément du patrimoine culturel immatériel dans l'offre touristique de la Serbie

Depuis 2012 la manifestation „Festival de Vuk“ (Tršić), elle aussi, figure sur la liste du Centre du patrimoine culturel immatériel en tant qu'élément de ce patrimoine. Bien qu'à première vue l'on puisse se poser la question comment une manifestation culturelle peut faire partie du patrimoine immatériel, le festival de Vuk se range parmi les manifestations culturelles les plus anciennes de Serbie

et elle a son importance culturelle, linguistique, folklorique et même tourismologique. Ici l'accent sera davantage mis sur l'importance tourismologique, car il s'agit d'une manifestation fréquentée par plusieurs milliers de visiteurs de Serbie et des pays de son voisinage. L'objectif de ce travail est de déterminer dans quelle mesure cette manifestation, en tant que patrimoine culturel immatériel de Serbie, peut présenter une attraction touristique importante.

Mots clés: festival de Vuk, tourisme, patrimoine culturel immatériel, Serbie

Primljeno / Received: 31. 03. 2015.

Prihvaćeno / Accepted: 20. 05. 2015.